istersen onu da yaparım" deyince Hz. Peygamber, "Hayır! Ben onların soyundan Allah'a şirk koşmayan bir nesil gelmesini isterim" buyurmuştur (Buhârî, "Bedᵓü'l-ḫalḳ", 7).

İslâm tarihinde önemli bir yeri olan Dârülerkam bu dağın eteğinde bulunduğu gibi **saʿy*** in başlangıç noktası olan Safâ tepesi de Ebûkubeys dağının eteğinde yer almaktadır. Kamer sûresinde (54/1) zikredilen **inşikāku'l-kamer*** mûcizesi de İbn Abbâs ve İbn Mes'ûd'dan gelen bir rivayete göre bu dağın üzerinde gerçekleşmiştir (Süyûtî, *ed-Dürrü'l-menşûr*, VII, 670-672). Abdullah b. Zübeyr Haccâc tarafından Mekke'de muhasara edilirken kurulan iki mancınıktan birisi Ebûkubeys üzerine yerleştirilmişti. İlk Senûsî zâviyesi de 1837 yılında bu dağın üzerinde bina edilmiştir.

Ebûkubeys'in en üst noktasında 1980'li yıllara gelinceye kadar varlığını koruyabilmiş bir mescid vardı. İbrâhim Mescidi olarak anılan mâbedin tarihinin çok eskilere dayandığı ve son olarak Hintli bir müslüman tarafından 1257'de (1841) yeniden yaptırıldığı bilinmektedir. 1980'den sonra Ebûkubeys'in tamamı Suudi ailesi tarafından istimlâk edilerek üstüne saraylar, altına da Harem'i Azîziye ve Mina'ya bağlayan tüneller inşa edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Bedᵓü'l-ḫalḳ", 7; Ezrakī, *Aḫbâru Mekke* (Melhas), I, 65; II, 266-268; Fâkihî, *Aḫbâru Mekke* (nşr. Abdülmelik b. Abdullah), Mekke 1407/1986-87, IV, 45, 49; Taberî, *Câmiʿu'l-beyân* (Bulak), XXVII, 87, 88; İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-mesîr*, VIII, 88; Yâkūt, *Muʿcemü'l-büldân*, I, 80-81; Fâsî, *el-ʿİkdü's-s̱emîn*, I, 29; a.mlf., *Şifâᵓü'l-ġarâm bi-aḫbâri'l-beledi'l-ḥarâm* (nşr. Ömer Abdüsselâm Tedmürî), Beyrut 1405/1985, I, 14-16, 276-279; Süyûtî, *ed-Dürrü'l-menşûr fi't-tefsîr bi'l-meᵓs̱ûr*, Beyrut 1403/1983, VII, 670-672; Cevâd Ali, *el-Mufaṣṣal*, IV, 7-8; G. Rentz, "Abū Ḳubays", *EI²* (İng.), I, 136.

 ABDULLAH BOKS

EBÛSAİD MEHMED EFENDİ

(ö. 1072/1662)

Osmanlı şeyhülislâmı.

1003'te (1593-94) İstanbul'da doğdu. Hoca Sâdeddin Efendizâde Şeyhülislâm Esad Efendi'nin oğludur. Medrese tahsilini tamamladıktan sonra amcası Şeyhülislâm Hocazâde Mehmed Efendi'den (Çelebi Müftü) mülâzemet aldı. 1613-1621 yılları arasında Rüstem Paşa, Üsküdar Mihrimah Sultan, Sahn-ı Semân, Şehzade ve Süleymaniye medreselerinde müderrislik yaptı. Ardından kadılığa geçerek 1621'de Şam, 1623'te Bursa ve Galata kadılıklarına, 1624 ve 1627'de iki defa İstanbul kadılığına tayin edildi. 1629'da Anadolu, 1630'da Rumeli kazaskeri oldu (Naîmâ, *Târih*, III, 46). 1631'de kendisine Gümülcine arpalığı verilerek kazaskerlikten azledildiyse de 1640'ta den Rumeli kazaskeri oldu. 18 Zil 1053'te (27 Şubat 1644) Şeyhülislâm keriyyâzâde Yahyâ Efendi'nin ölümü rine meşihat makamına getirildi (a.g.e., IV, 62). İki yıl kadar bu görevde kaldıktan sonra 29 Zilkade 1055 (16 Ocak 1646) tarihinde azledildi (*a.g.e.*, IV, 170). 17 Ramazan 1061'de (3 Eylül 1651) ikinci defa şeyhülislâm oldu. Bu sırada Anadolu kazaskerliğine Bâlîzâde Mustafa Efendi'nin getirilmesi üzerine, mâzul İstanbul kadısı Esad Efendi bu makamın kendisinin hakkı olduğunu ileri sürerek ona karşı çıktı. Çok sert bir mizaca sahip olan Ebûsaid Efendi Esad Efendi'yi huzurunda tartakladı. Bu hareketi ilmiye mesleğine karşı bir hakaret olarak gören ulemânın tepkisi üzerine Ebûsaid Efendi 11 Ramazan 1062'de (16 Ağustos 1652) görevden alındıysa da bundan iki yıl sonra 12 Safer 1064 (2 Ocak 1654) tarihinde üçüncü defa şeyhülislâm oldu. Bir yıl dört ay kadar kaldığı bu görevi sırasında sadâretin Derviş Paşa'dan alınıp onun yerine daha uygun bir vezîriâzam bulunması çalışmalarına girdiği gibi bu makama İpşir Mustafa Paşa'nın getirilmesinde de faal rol oynadı. Ancak bu faaliyetleri onun azline yol açtı. İpşir Paşa'ya karşı çıkan âsiler vezîrirâzam ile şeyhülislâmın idam edilmesini istediler. Bu arada Ebûsaid Efendi'nin konağına saldırarak atası Hasan Can Çelebi zamanından beri birikmiş olan aileye ait eşya ve kitapları yağmaladılar. Güç durumda kalan IV. Mehmed İpşir Paşa'yı zorbalara teslim ettiyse de Nakîbüleşraf Zeyrekzâde'nin karşı çıkması üzerine Ebûsaid Efendi'ye dokunmadı ve onu şeyhülislâmlıktan azlederek bu makama Koca Hüsamzâde Abdurrahman Efendi'yi getirdi. Ebûsaid Efendi çiftliğinde oturup affı için haber beklerken Çınar Vak'ası'nda kendisini destekleyen saray ağaları öldürülünce ümidi kırıldı, hatta muhaliflerinin gayretiyle arpalığı olan Gelibolu'ya gönderildi. Bir müddet sonra İstanbul'a dönmesine izin verildiyse de 1072 Zilkadesinde (Haziran - Temmuz 1662) vefat etti ve Eyüp'teki aile mezarlığına gömüldü. Şeyhülislâmlık süresi toplamı dört yıl iki aydan biraz fazla olan Ebûsaid Efendi'nin Said mahlası ile yazdığı manzumeleri bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Şeyhî, *Vekāyiu'l-fuzalâ*, I, 295-297; Naîmâ, *Târih*, III, 46, 457; IV, 62, 170; VI, 164, 165, 212; Muhibbî, *Hulâsatü'l-eser*, I, 127-128; *Dev-*

ABUDABİ

bk. **EBÛZABÎ**

Birleşik Arap Emirlikleri'ni oluşturan yedi emirlikten biri ve bu devletin başşehri.

EBÛZABÎ

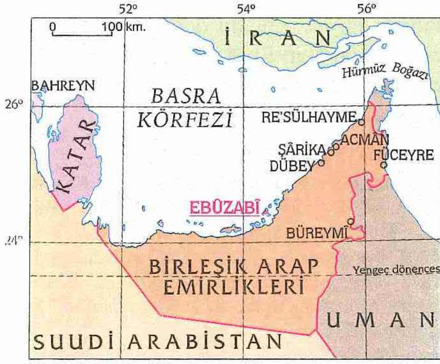
(أبوظبى)

Birleşik Arap Emirlikleri'ni oluşturan yedi emirlikten biri ve bu devletin başşehri.

Toprak bakımından yedi emirliğin en büyüğü olan Ebûzabî'nin (Abudabi) yüzölçümü 67.350 km², nüfusu 798.000'dir (1991). Basra körfezi kenarında yer alan Birleşik Arap Emirlikleri'nin en uzun sahiline sahip olan Ebûzabî güneyde Suudi Arabistan, doğuda Dübey ve Uman, batıda ise Katar'la komşudur. En önemli yerleşim merkezleri, emirliğin başşehri olan Ebûzabî ile Ayn ve Zâid'dir. Ebûzabî (1985'te nüfusu 243.000) aynı zamanda Birleşik Arap Emirlikleri'nin de başşehridir ve karadan Makta' adlı dar bir boğazla ayrılan üçgen şeklindeki bir adadan oluşur.

Ebûzabî Emirliği'nin iç kesimlerde kalan topraklarının sınırları çok yerde tam belirli değildir. Suudi Arabistan, Uman ve Birleşik Arap Emirlikleri arasında ihtilâflı olan Büreymî bölgesiyle ilgili mesele 1975'te çözülmüş (bk. **BÜREYMÎ**) ve bu bölgede Birleşik Arap Emirlikleri'nin tek üniversitesinin bulunduğu Ayn şehri kurulmuştur. İç kesimlerde kalan boş arazilerin oluşturduğu bölge (Rub'ulhâlî çölü) meskûn değildir. Halkın çoğunu Benî Yâs kabilesi teşkil eder; İslâmiyet'e bağlılıkları ile tanınan kabile mensuplarının mezhebi Mâlikî ve Şâfiî'dir. Yönetim kadrosu Âl-i Bû Felâh ailesinden gelmektedir.

Benî Yâs kabilesi, o zamanın şartlarına göre karadan gelecek saldırılara karşı gayet emin bir limana sahip olan Ebûzabî adasına 1761'de geldiler; buraya yerleştiklerinde yirmi ev kadar bir topluluk oluşturmaktaydılar. Şahbût b. Ziyâb (1793-1816) liderliğindeki Benî Yâs kabilesi, Necid taraflarından gelerek böl-

Ebûzabî

geyi idareleri altına alan Suûdîler'in XIX. yüzyılın başında yaptıkları saldırılara karşı kendilerini çok rahat korudular. 1816 yılında Şahbût b. Ziyâb, büyük oğlu Muhammed b. Şahbût (1816-1818) tarafından şeyhlik makamından uzaklaştırıldı. Muhammed'den sonra başa kardeşi Tahnûn b. Şahbût (1818-1833) geçti. Tahnûn, İngilizler'in Re'sülhayme'ye karşı yaptıkları bir saldırının arkasından bölgedeki şeyhlerle İngilizler arasında genel bir barış antlaşmasının imzalanmasına ön ayak oldu (1820). 1833'te Tahnûn, kardeşleri Sultan ve Halîfe tarafından öldürüldü, yerine Halîfe b. Şahbût (1833-1845) geçti. Halîfe 1835'te şeyhlikler arasında yapılan ilk deniz antlaşmasına (maritime truce) katıldı.

Halîfe'nin öldürülmesi üzerine (1845) Saîd b. Tahnûn şeyhlik makamına oturdu. 1853'te Ebûzabî Şeyhliği ile emirlikler arasında İngiliz hükümetinin denetim ve gözetiminde yapılan barış antlaşmasını imzaladı. Bu antlaşmalar ve kabile düşmanlıkları sebebiyle bölgede bulunan Katar ve Udeyd şeyhlikleri Osmanlı Devleti'ne bağlı kalırken Ebûzabî bu idarenin dışına çıktı. 1855'te Saîd b. Tahnûn, yerini amcasının oğlu Şeyh Zâyid b. Halîfe'ye (1855-1909) bırakarak ülkeden ayrıldı.

Ebûzabî Şeyhliği Şeyh Zâyid döneminde gerçek bir gelişmeye sahne oldu ve batıdan Udeyd'e, güneydoğudan da Nizve (bugün Uman'a bağlı) şehrine kadar olan bir bölgede nüfuzunu yaydı. Bu arada İngiliz hükümeti Ebûzabî ile münasebetlerini güçlendirdi ve şeyhi Udeyd'den uzak durması hususunda uyardı (1874). Udeyd ile Ebûzabî arasındaki düşmanlık, bölgede hâkim güç olan Osmanlı Devleti karşısına İngilizler'in çıkması sonucunu doğurdu. Bu iki ayrı hâkimiyet bölgesi dolayısıyla Ebûzabî'de suç işleyerek kaçan kişiler Udeyd'e veya Katar'a (Devha'ya), oralarda suç işleyenler ise Ebûzabî'ye sığındılar. Şeyh Zâyid b. Halîfe, 1869 Haziranında münasebetlerini geliştirdiği Uman imamı Azzân b. Kays ile iş birliği yaparak üzerinde büyük mücadele verilen Büreymî bölgesinden Suûdîler'i uzaklaştırdı. 1874'te Maskat'ı ziyaret eden Şeyh Zâyid 1888'de hacca gitti ve Mekke şerifleriyle iyi münasebetler kurdu.

Ebûzabî Şeyhliği'nin geliri hurma ziraatına, balıkçılığa ve inci avcılığına dayanıyordu. Ayrıca deniz ticaretinde de anlaşmalar yolu ile İngilizler'le münasebetlerini iyi düzeyde tutmasını bildi ve gelirlerine ticaret de eklenince bölgedeki diğer şeyhlikler arasında daha aktif bir rol oynamaya başladı. Şeyh Zâyid, Katar ve Bahreyn şeyhleriyle dostluğunu pekiştirdi. Ancak bölgede bu kadar geniş nüfuzlu bir birliğin oluşmasını istemeyen İngiltere, Ebûzabî'yi ve diğer bölge şeyhliklerini ayrı ayrı müstakil olarak kabul ettiğini ve hepsinin kendi himayesi altında olduğunu açıkladı (1892). Zâyid b. Halîfe'den sonra şeyhliğe sırasıyla Tahnûn b. Zâyid (1909-1912), Hamdân b. Zâyid (1912-1922) ve Sultan b. Zâyid (1922-1927) geçti. 1925 yılında Sultan b. Zâyid, Büreymî bölgesinde Suûdîler'in zekât toplamalarına engel oldu. Daha sonra Sakr b. Zâyid (1927-1928) ve Şahbût b. Sultan (1928-1966) şeyhlik makamına geçtiler. 1930-1935 yılları, Ebûzabî ile Suudi Arabistan arasındaki sınır meselelerinin tesbitiyle geçti. Çünkü Osmanlılar'ın bölgeden çekilmesi üzerine büyük bir boşluk doğmuş ve Mayıs 1914'te İbn Suûd kendisinin bir Osmanlı tebaası ve valisi olduğunu açıklayarak bölge üzerinde hak iddia etmişti. Önce Suudi Arabistan ve Uman'la kara sınırlarını belirleyen Ebûzabî, arkasından Katar ile aralarındaki deniz sınır ihtilaflarını neticeye bağladı. Ancak iki taraf balıkçılarının ve inci avcılarının eskiden beri ortaklaşa kullandıkları Delmâ, Sîr Benî Yâs, Yâsat, Dâs ve Deyyine gibi adalar üzerindeki mülkiyet iddiaları iki ülke arasında sınır ihtilâfı doğurdu. 1961 ve 1969 yıllarında bu adalarla ilgili anlaşmalar sonuçlandırıldı ve Deyyine adası Ebûzabî'ye bırakılırken diğerleri Katar'ın sınırları içinde kaldı. 2 Aralık 1971'de Birleşik Arap Emirlikleri federasyonu kurulduğunda, 1966 yılında Ebûzabî şeyhi olan Zâyid b. Sultan en-Nehâyân ilk devlet başkanlığına getirildi. Şeyh Zâyid 1975'te Suudi Arabistan Kralı Faysal b. Abdülazîz ile imzaladığı antlaşma ile Osmanlı Devleti'nin yıkılışından beri devam eden sınır anlaşmazlıklarına son verdi. Kasım 1976'da geçici anayasa kabul edildi ve bu tarihten sonra her beş yılda süresi uzatılarak devlet başkanlığına Şeyh Zâyid tekrar seçildi. 1992'de Şeyh Zâyid, başkanlığa seçilişinin 26. yılı münasebetiyle, barışa ve adalete katkı sağlaması için geniş bir yardım fonu kurduğunu ilân etti.

Ebûzabî Şeyhliği İngiltere ile yürüttüğü iyi münasebetlerin bir sonucu olarak 1939'da topraklarının hemen tamamındaki petrol arama ve çıkarma imtiyazını yetmiş beş yıllığına İngilizler'in Trucial Coast Development Oil Company şirketine vermişti. 1962 yılında bu şirketin adı Abu Dhabi Petroleum Company'ye çevrildi; ancak ortaklıkta İngilizler'in hâkimiyeti devam etti. İngilizler'in arkasından Amerikalılar da petrol yatakları dolayısıyla bölgeye aşırı ilgi duymaya başladılar. Ülkede özellikle 1950'den sonra çeşitli yabancı şirketler faaliyet gösterdi. 1958'de ilk defa petrol bulundu ve 1962'de de ilk ihracat gerçekleştirildi. 1970 yılında, şirketlerin en büyüğü olan Abu Dhabi National Oil Company'nin çoğunluk hisseleri devletin eline geçti. Millîleştirme modeline uygun olan bu hareketle şirket Ebûzabî topraklarındaki petrolle ilgili endüstri, pazarlama ve tesislerin idaresi üzerinde tek yetkili haline geldi. Çıkarılan ham petrolü işlemek üzere Ümmünnâr ve Ruveys bölgelerinde rafineriler kuruldu. Şubat 1987'de günlük petrol istihsali ortalama 780.000 varile ulaştı ve böylece Ebûzabî, federasyondaki diğer emirlikler arasında en çok petrol gelirine sahip olan devlet durumuna geldi. Cebel Sennâ ve Dâs terminallerinden ihraç edilen petrolün müşterileri sırasıyla Japonya ile Avrupa ve Uzakdoğu ülkeleridir.

Ebûzabî'de hızlı bir sanayileşme çabası görülür. Yol, su, elektrik, liman tesisleri gibi alt yapıların yanında diğer yatırımlar da hızla devam etmektedir. Ruveys yakınlarında bir sanayi bölgesi kurulmuş ve projeler devletçe desteklenmiştir. Ülkede çok hareketli olan ticaret petrol ihracatına karşı yapılan ithalâta dayanır. Özellikle Cebel Ali ve Zâyid serbest bölgeleri ticarete canlılık getirmektedir. Gümrük vergilerinin % 1 civarın-

Modern Ebûzabî'den bir görünüş - Birleşik Arap Emirlikleri

da tutulması sebebiyle Ebûzabî, Uzakdoğu mallarının Ortadoğu'ya ulaşmasında ticaret merkezi durumuna gelmiştir. Ebûzabî Emirliği, federasyondaki diğer emirlikler içinde her bakımdan en yüksek paya sahiptir ve beş yıllık kalkınma planlarında da öncelik görür.

BİBLİYOGRAFYA :

C. U. Aitchison, *A Collection of Treaties, Engagements and Sanads Relating to India and Neighbouring Countries,* Calcutta 1892, X, 133-134, 137-138; G. P. Gooch — H. Temperly, *British Documents on the Origins of the War 1898-1914,* London 1926-38, CX/2, s. 62-64, 78-79, 190-196; J. C. Hurewitz, *Diplomacy in the Near and Middle East,* Princeton 1956, I, 269; S. B. Miles, *The Countries and Tribes of the Persian Gulf,* London 1966, s. 438, 454; Cemâl Zekeriyya Kāsım, *el-Ḫalîcü'l-ʿArabî,* Kahire 1966, s. 130-133, 137-142, 212, 213, 332, 350, 483-488; M. Morsy Abdullah, *The United Arab Emirates,* London 1978, s. 90-96; a.mlf., *Devletü'l-İmârâti'l-ʿArabiyyeti'l-müttaḥide ve cîrânühâ,* Küveyt 1981, s. 129-139, 228-235; *The Middle East and North Africa 1993,* London 1992, s. 925-926; *Arabian Boundaries: Primary Documents 1853-1957* (ed. R. Schofield — G. Blake), Oxford 1988, II, 351-375; G. Rentz, "Abū Ẓabī", *EI²* (İng.), I, 166; Mustafa L. Bilge, "Acmân", *DİA,* I, 328-329.

 MUSTAFA L. BILGE

EBÜ'l-ABBÂS-i MERVEZÎ

(أبو العباس مروزى)

Ebü'l-Abbâs b. Hanûd (Hıred) el-Mervezî

Yeni Farsça ile şiir yazan ilk şairlerden.

Hayatı ve eserleri hakkında pek az bilgi vardır. Süyûtî, Ebü'l-Hasan Ali b. Zeyd el-Beyhakī'nin (ö. 565/1169) *Meşâribü't-tecârib* adlı eserinden naklen Ebü'l-Abbâs-i Mervezî'nin yeni Farsça ile (Derî) şiir yazan şairlerden olduğunu kaydeder. Avfî, Mervezî'nin, Abbâsî halifelerinden Me'mûn (813-833) daha veliaht iken Merv'e geldiğinde kendisine kaside söylediğini, bu şiirleri beğenen Me'mûn'un da 1000 dinar vererek ve ömür boyu maaş bağlayarak onu ödüllendirdiğini yazar. Halifenin bu cömertçe ödüllendirmesinin daha sonra şairlerin Farsça yazmalarını hızlandırdığı, dolayısıyla da müslümanların İran'ı fethinden sonra önemini kaybeden Farsça şiirin tekrar gelişmesini sağladığı ileri sürülür. Ancak Me'mûn için söylenen bu kasidenin, gerek üslûp gerekse edebî sanatlar bakımından II (VIII) veya III. (IX.) yüzyıla ait olması hemen hemen imkânsızdır. Öte yandan Ebü'l-Abbas'ın bazı kaynaklarda 300 (912) olarak verilen ölüm tarihinin doğru olduğu kabul edilirse ilk Farsça şiir söyleyen şairlerden olma niteliğini kaybeder. Çünkü bu tarihten önce Farsça şiir yazan başka şairlerin varlığı bilinmektedir. Ebü'l-Abbâs-i Mervezî II (VIII) veya III. (IX.) yüzyılda yaşamış olsa bile ona nisbet edilen ve günümüze kadar gelen şiirler, ondan ziyade V veya VI. yüzyılda yaşamış bir şaire ait gözükmektedir. Aynı zamanda bir fakih, muhaddis ve mutasavvıf olduğu da kaydedilen Mervezî'nin şiirleri, muhtemelen kendisinden sonra gelen ve aynı adı taşıyan başka bir şairin şiirleriyle karışmıştır.

W. Barthold, hal tercümelerindeki benzerliklere bakarak birinin Mervli, diğerinin Semerkantlı olmasına rağmen, Ebü'l-Abbâs-i Mervezî ile Ebü't-Takī Abbâs b. Terken'i (Ebü'l-Yenbagī) tek kişi olarak kabul etmiştir. Bu yanılgı, biyografi yazarlarının Ebü'l-Yenbagī'nin kaybolan bir kasidesini sonradan Ebü'l-Abbâs-i Mervezî'ye nisbet etmelerinden doğmuş olmalıdır. Ebü'l-Abbâs-i Mervezî'nin ölüm yılı olarak Rypka tarafından verilen 200 (815-16) tarihinin (*HIL,* s. 135) nereden alındığı bilinmemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Mu'tez, *Ṭabaḳātü'ş-şuʿarâʾ* (nşr. Abbas İkbal), London 1939, s. 55-56; Avfî, *Lübâb,* I, 21; Süyûtî, *el-Vesâʾil ilâ maʿrifeti'l-evâʾil* (nşr. İbrâhim Adevî — Ali Muhammed Ömer), Kahire 1980, s. 124; Tebrîzî, *Reyḥânetü'l-edeb,* V, 118-119; Hidâyet, *Mecmaʿu'l-fuṣaḥâʾ* (nşr. Ali Kulı Hân-ı Hidâyet), Tahran 1295 hş., I, 64-65; Muhammed-i Kazvînî, *Bîst Maḳāle,* Tahran 1332 hş., I, 34-43; A. Hayyâmpûr, *Ferheng-i Süḫanverân,* Tebriz 1340 hş., s. 19; Nefîsî, *Târîḫ-i Naẓm u Nes̱r,* I, 18; II, 712; Zehrâ Nâtil Hânlerî (Kiyâ), *Ferheng-i Edebiyyât-ı Fârsî-yi Derî,* Tahran 1348 hş., s. 336-337; Rypka, *HIL,* s. 135; Abbas İkbal, *Mecmûʿa-yı Maḳālât-ı ʿAbbâs İkbâl-i Âştiyânî* (nşr. Muhammed Debîr Siyâkī), Tahran 1350 hş., s. 15-17, 404-411; Bahâr, *Bahâr ve Edeb-i Fârsî* (nşr. M. Golbon), Tahran 1351 hş./1972, s. 105; Safâ, *Edebiyyât,* I, 178; Abdülhüseyn-i Zerrînkûb, *Seyrî der Şiʿr-i Fârsî,* Tahran 1363 hş., s. 1; C. Rempis, "Die Altesten Dichtungen in Neupersisch", *ZDMG,* sy. 101 (1951), s. 221; Dihhudâ, *Luġatnâme,* II, 582-583; Dj. Khaleghi-Motlagh, "Abu'l-ʿAbbās b. Hanūd Marvazī", *EIr.,* I, 248-249.

 A. NACİ TOKMAK

EBÜ'l-ABBAS el-MÜRSÎ

(bk. MÜRSÎ).

EBÜ'l-ABBAS es-SEFFÂH

(أبو العباس السفاح)

Ebü'l-Abbâs Abdullāh b. Muhammed b. Alî b. Abdillâh b. el-Abbâs b. Abdilmuttalib (ö. 136/754)

İlk Abbâsî halifesi (750-754).

Humeyme'de doğdu. Doğum tarihi hakkında 100-108 (718-726) yılları arasında çeşitli tarihler verilmektedir. Emevîler'e karşı Abbâsî ihtilâlini başlatan İmam Muhammed b. Ali'nin oğlu olan Ebü'l-Abbas, çocukluk ve gençlik yıllarını Humeyme'de ailesiyle birlikte geçirdi. Ağabeyi İmam İbrâhim, Emevî Halifesi II. Mervân tarafından tutuklanarak Harran'a götürülürken ailesi mensuplarına kardeşi Ebü'l-Abbas'ı veliaht tayin ettiğini söyledi ve ona biat etmelerini istedi.

Ebü'l-Abbas, ihtilâl ordusunun Kûfe'ye girmesinden bir ay sonra Safer 132'de (Ekim 749) ailesiyle birlikte Kûfe'ye geldi. Fakat şehirde pek sıcak karşılanmadı. Kûfe'de duruma hâkim olan ve Hz. Ali evlâdını desteklediğini henüz açığa vurmayan Ebû Seleme el-Hallâl, Hz. Ali evlâdının kaldıkları yeri Horasanlılar'dan saklayarak gelişmeleri beklemeye başladı. Henüz Irak'ın merkezi Vâsıt ile Emevî hânedanının merkezî eyaleti Suriye itaat altına alınmadığından ve dolayısıyla